

письменником, у якому напрямку потрібно рухатися. Цань Сюе для себе відповіла на ці питання, а нам залишається вдумливо читати її тексти, робити переклади українською, що допоможе краще її розуміти і себе.

Література:

1. 诺奖热门作家残雪：人只能在真正个人化的写作中达到自由 [Популярна письменниця Нобелівської премії Цань Сюе: Люди можуть досягти свободи лише в справжньому особистому письмі]. [Електронний ресурс]. URL: https://www.sohu.com/a/724230638_120005162

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-442-2-17>

Дащенко Г. В.

ORCID: 0000-0003-3432-3679

кандидат філологічних наук, доцент,

Visiting Associate Research Fellow

Institute of Chinese Literature and Philosophy, Academia Sinica

м. Тайпей, Тайвань

ДО ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЖИТТЯ ТА ТВОРЧОСТІ ТАНСЬКОЇ ПОЕТЕСИ ЛІ Є (李冶, 732?–784)

Ключові слова: Лі Є, династія Тан, поезія, жанр *ши*, біографія.

Метою цієї розвідки є зібрати та упорядкувати фрагментовану інформацію щодо життя та творчості танської поетеси Лі Є (李冶, 732?–784), а також проаналізувати два її *ши*, що є яскравими прикладами поєднання традиційних образів із новими або рідковживаними художніми прийомами. Поетичний талант Лі Є високо поцінювали сучасники, коментатори та поети минулого, поставивши її ім'я поруч із Сюе Тао (薛濤, 768–832), Юй Сюаньцзі (魚玄機, 844–871) і Лю Цайчунь (劉采春, IX ст.) та назвавши їх «Чотирма великими поетесами династії Тан в жанрі *ши*» («唐代四大女詩人»).

Життя Лі Є (друге ім'я Цзілань 季蘭) припадає на період розквіту династії Тан. Вона була видатною поетаттю, даоською черницею, а також добре відомою поетесою, чий талант визнавали сучасники. Так, наприклад, відомий танський поет Лю Чанцінь (劉長卿, 709–785)

назвав її «великою поетесою серед жінок» [5, с. 2017]. Також збереглося кілька віршів, що адресовані Лі Є, та її вірші-відповіді іншим поетам, що є вкрай важливим, оскільки майже немає прикладів того, щоб сучасники поетес, чоловіки-поети та літератори висловлювали своє захоплення творчістю жінок, присвячуючи їм вірші.

Майже усі відомості про життя Лі Є ми отримуємо зі збірки юаньського автора Сіня Веньфана (辛文房, XIII–XIV ст.) під назвою «Біографії талановитих людей династії Тан» («唐才子傳», 1304 р.). В ній наведено короткий нарис з життя поетеси та згадано декілька рядків з її поетичних творів [6, с. 111–113]. Проте залишається питання щодо відповідності дійсності наведеної інформації, оскільки збірка була написана більш ніж через п'ять століть після смерті поетеси, й немає жодних джерел для перевірки цієї інформації.

Сінь Веньфан характеризує Лі Є як дуже талановиту жінку: вона «присвятила себе “пензлю та туші”, гарно грала на цінлі, зналася на правилах написання *люй[ши]*» [6, с. 111]. Він також вказує, що «талановиті люди того часу високо цінували [її] досконалий [та] витончений [стиль письма]» [6, с. 111]. Поетеса приваблювала оточуючих, оскільки «була красивою та поводитися розкуто <...>, вкрай невимушено та чуттєво» [6, с. 111].

Батько Лі Є вважав, що саме завдяки своїм унікальним здібностям, які вирізняли його доньку поміж інших дівчат, вона не змогла б стати добродесною жінкою: «Ця дівчина розумна [та] надзвичайно кмітлива, боюся, [що] стане жінкою, [яка] втратить [свій] шлях» [6, с. 111]. Через це у віці 11 років він відправляє її у даоський монастир [1, с. 91]. Але це ніяким чином не завадило знайомству Лі Є з кількома відомими танськими літераторами, поетами та чиновниками, з якими протягом років вона мала дружні або любовні стосунки. Серед них найчастіше згадують автора «Чайного канона» («茶經») Лу Юй (陸羽, 733–804), видатного поета та буддистського монаха Цзяожаня (皎然, 720–803), відомого поета Лю Чанціня (劉長卿, 709–785), чиновника та поета Чжу Фана (朱放, ?–787?), поета Янь Шихе (閻士和, ?–?) та інших [2, с. 99].

В роки правління під гаслом *Тяньбао* (742–756) «[імператор] Сюаньцзун, почувши про її поетичний талант, наказав [їй] прибути до палацу. [Вона] залишалася у палаці більше місяця, отримала дуже щедрі подарунки, [потім] була відіслана назад» [6, с. 113]. Сінь Веньфан більше не наводить жодних відомостей про її життя або смерть, зазначаючи лише, що «попри похилий вік [вона] все одно залишалася видатною жінкою» [6, с. 113].

Невідомо чому автор не вказує на особливості загибелі Лі Є, оскільки ця інформація збереглася завдяки документальним свідченням одного із сучасників поетеси Чжао Юань-ї (趙元一). Він є автором

«Записів з Фентяня» («奉天錄») – історичного документу, в якому наведено хронологічні записи важливих подій під час втечі імператора Децзуна (唐德宗, 742–805) зі столиці та його вимушеного перебування у Фентяні. Зокрема там вказано, що «в той час була чарівна жінка Лі Цзілань, [яка] написала вірш для Ци¹. Слова [в ньому] бунтарські [та] сповнені непокори, тому [я] приберу [їх звідси] та не буду наводити. Імператор після атаки на столицю викликав Цзілань та докоряв їй <...> Після цього [він] наказав забити її до смерті» [4, с. 3].

До нашого часу дійшло 18 повних *ши* авторства Лі Є: 9 *люйши*, 5 *цзюецзюй*, 3 *гутіши* та 1 шестислівний *ши* [3]. Вони переважно адресовані друзям та написані з нагоди розставання або у відповідь на їхні листи. Тема розлуки з друзями стає провідною у творчості Лі Є. Печальні думки, відчуття самотності та туги через те, що друзі та кохані залишають її, присутні у більшості її *ши*. Розглянемо більш детально її *гутіши* «Скаржуся на тугу в розлуці» («相思怨»), що є яскравим прикладом поєднання традиційних образів із оригінальним способом застосування художніх прийомів для висловлювання почуттів печалі:

人道海水深, Люди кажуть, що морські води глибокі,
不抵相思半。 [Але] не зрівнятися [їм з] тугою [в] розлуці [ї] наполовину.

海水尚有涯, У морських вод ще є береги,
相思渺無畔。 [Моя ж] туга [в] розлуці безмежна, не має межі.
攜琴上高樓, Тримаю цінь, підіймаюсь [на] високу вежу,
樓虛月華滿。 Вежу порожню місячне сяйво наповнює.
彈著相思曲, Граю, складаю мелодію [про] тугу [в] розлуці,
絃腸一時斷。 Струни нутроці за мить розривають.

У перших чотирьох рядках поетеса порівнює людські почуття з морем. З боку композиційної побудови особливістю є те, що Лі Є поєднує традиційні та нові прийоми в межах одного *ши*: у третьому та четвертому рядках використано традиційний прийом *дуйчжан* або «парні рядки», а в п'ятому та шостому рядку поетеса експериментує, застосовуючи епанострофу, що дозволяє їй зробити шостий рядок дзеркально паралельним п'ятому за частинами мови (за винятком пари 上 – 月). Крім того, в перших двовіршах протиставлено образи морської води (海水) та сумування (相思) в однаковій послідовності. Таким чином поетеса підкреслює, що між природою та світом жіночих

---

¹ Чжу Ци (朱泚, 742–784) – видатний генерал та лідер повстанців, що змусив імператора Децзуна втекти зі столиці. Він оголосив себе імператором, заснував нову династію, проте вона проіснувала лише півроку.

емоцій існує суттєвий контраст: у той час, коли вода в очах багатьох людей постає глибокою, туга для жінки «безмежна, не має межі».

У наступній частині твору увага зосереджена на високій вежі, сповненій місячним сяйвом. В китайському світобаченні місяць уособлює жіноче начало, що надалі гармонійно поєднано з мелодією про тугу в розлуці, створеною на *ціні*, традиційному музичному інструменті. Його використання є єдиним способом вираження переймань жінки. Останній рядок яскраво підсумовує весь поетичний твір: навіть захопившись музикою, героїня не може полишити свої думки, натомість лише знаходить спосіб їх вираження, а її пригнічений настрій стає максимально нестримним, що підкреслює гіпербола. Джерело натхнення швидко перетворюється на один із чинників погіршення її душевного стану.

Збереглося також декілька поезій, в яких наведені філософські погляди поетеси. Найвідомішим з них є шестислівний *ши* «Вісім крайнощів» («八至»):

至近至遠東西, Найближчі [й] найвіддаленіші – Схід [та] Захід,

至深至淺清溪。 Найглибший [й] наймілкіший – чистий струмок.

至高至明日月, Найвищі [й] найяскравіші – сонце [та] місяць,

至親至疏夫妻。 Найрідніші [й] самі чужі – чоловік [та] дружина.

Хоча поетеса використовує дуже прості, зрозумілі слова та просту композицію, в цьому *ши* утілено її філософічне ставлення до стосунків між чоловіком та жінкою. Попри те, що вони не є кровними родичами, у житті вони дуже часто знаходяться найближче один до одного, поділяють спільні секрети та у часи найбільшої скрути підтримують один одного. Між чоловіком та жінкою часто може виникати непорозуміння, ненависть та навіть конфлікти.

Цей *ши* відрізняється з поміж її поезій використанням прийому *данцзюйдуй* (當句對), що є різновидом «парних рядків». Його особливістю є те, що паралельними є суміжні рядки та крім того в межах кожного рядка використовується повтор або протиставлення. В даному випадку чотири рядки є паралельними, а також в кожному рядку двічі повторюється ієрогліф 至 «най-», після якого вживаються прикметники з протилежними значеннями: 近 – 遠; 深 – 淺; 高 – 明; 親 – 疏. Через складність цей прийом рідко використовувався поетами, проте поетична майстерність Лі Є дозволила їй не лише чітко слідувати правилам складання *ши*, а й застосовувати художні прийоми, яких уникала переважна більшість літераторів.

Брак джерел попередніх століть дуже ускладнює дослідження особистості Лі Є та аналіз її поетичних творів, а також викликає ряд

додаткових питань щодо співвіднесення традиції та новаторства в її творчості. Саме цьому й будуть присвячені мої наступні публікації.

Література:

1. Yang Liu. *Imagery of female daoists in Tang and Song poetry*. (PhD thesis, University of British Columbia, 2011).
2. 陳毓玟。〈唐女詩人〉詩之美感特質與經典化研究。碩士論文，國立中央大學，2018。
3. 李冶。 <https://sou-yun.cn/PoemIndex.aspx?dynasty=Tang&author=16445> (дата звернення: 30.10.2024).
4. *唐女詩人集三種* / 陳文華校注。上海：上海古籍出版社，1984。
5. 王仲儒。 *唐詩紀事校箋*。成都：巴蜀書社，1989。
6. 辛文房。 *唐才子傳全譯*。貴陽：貴州人民，1994。

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-442-2-18>

Логвин М. Ю.

ORCID: 0009-0002-3497-7007

аспірантка

Навчально-науковий інститут філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка,

провідна наукова співробітниця

Національний музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків

м. Київ, Україна

НАЗВИ ТИМЧАСОВИХ ЕКСПОЗИЦІЙ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА КИТАЮ В МУЗЕЇ ХАНЕНКІВ: УСПІХ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ І КОМУНІКАТИВНИХ ПРАКТИК

Ключові слова: китайська мова, українська мова, історія мистецтва, музеєзнавство, термінологія, фразеологія, теорія перекладу, теорія комунікації.

У цільовому дослідженні розглянуто способи створення назв тимчасових експозицій китайського образотворчого мистецтва в Національному музеї мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків (тут і далі – Музей Ханенків) за останні майже два десятиліття.

Музей Ханенків є музеєм світових культур і мистецтв. Одним із важливих напрямків його роботи є презентація мистецьких та куль-